

Nr 321.

Av herr Domö m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av prisregleringslagen den 30 juni 1947 (nr 303).

I Kungl. Maj:ts proposition nr 207 förelägger departementschefen riksdagen förslag till lag om fortsatt giltighet av prisregleringslagen den 30 juni 1947. I motiveringen åberopar departementschefen bl. a. en skrivelse från priskontrollnämnden till Kungl. Maj:t av den 18 februari 1949, vari bl. a. säges, att spänningen på det prispolitiska området alltjämt består och att en förutsättning för prisstabiliseringen är, att den statliga priskontrollen alltjämt upprätthålles. Det förtjänar emellertid framhållas, att priskontrollnämndens ordförande kort därefter i ett föredrag framhållit att efterkrigstidens knapphetssituation nu så småningom börjar övervinnas, vilket föranleder nämnden att granska möjligheterna till en successiv regleringslättning på vissa »sekundära» områden.

På efterfrågesidan har sedan någon tid en påtaglig avmattning i allmänhetens köplust kommit till synes. Denna kan bero på minskad köpkraft, men torde i icke oväsentlig grad även hänga samman med en ändrad psykologisk inställning i de stora konsumentgrupperna, vilken bl. a. torde bygga på förhoppningar om prisfall.

Spänningen mellan tillgång och efterfrågan har lättat på grund härav men också genom en på vissa områden förbättrad varutillgång. Mycket tyder på att vi åter äro på väg mot en »köparnas marknad».

Sådana tendenser måste medverka till skärpt konkurrens mellan företagen och leda till ett marknadsläge, där det starkt kan ifrågasättas, om statlig priskontroll längre har någon uppgift att fylla.

Ett bibehållande av priskontrollen för länge är ägnat att fastlåsa de konstlade prisrelationer, som uppstått under de år priskontrollen tillämpats. På många områden leder fasthållandet vid kontrollsystemet till att en onödigt hög prisnivå — framkallad av att priskontrollnämndens högstpriser i realiteten även blivit lägstpriser — konserveras, samt till att den på grund av kontrollen inträdda snedvridningen av produktionsinriktningen bibehålles.

Den fallande pristendensen på viktiga importerade råmaterial ävensom konsumtionsvaror minskar i hög grad riskerna vid priskontrollens snara avveckling.

En bibehållen priskontroll fördröjer anpassningen till en riktig inbördes

prisavvägning. Ett slopande av densamma skulle däremot verka stimulerande på produktionsviljan samt möjliggöra friare konkurrens och därmed i nuvarande läge kunna medföra prissänkningar på viktiga varuområden.

Under förkrigstidens friare marknadsförhållanden visade det sig, att den effektivaste »priskontrollen» finns på den marknad, där konkurrensen är så fullständig som möjligt.

Det förtjänar framhållas, att den nuvarande ofullständiga konkurrensen på många områden är en direkt följd av regleringsväsendet, som starkt främjat och i många fall direkt påbjudit kartellbildningar på viktiga försörjningsområden. I ett friare system, där priskonkurrensen mera obehindrat får tillfälle att göra sig gällande, ges betydligt större och säkrare garantier för att konsumenterna icke träffas av skadliga verkningar av monopol- och kartellavtal.

Frågan om lämpliga åtgärder mot ur konsumenternas synpunkt skadliga monopol och karteller bör — enligt motionärernas mening — behandlas i sitt särskilda sammanhang och icke åberopas som motiv för fortsatt priskontroll enligt Kungl. Maj:ts förslag till förlängd prisregleringslag.

Även i samband med frågan om prisregleringslagen vilja motionärerna understryka sin i andra sammanhang framförda uppfattning om behovet av en snar övergång från nuvarande av fullmaktslagstiftningen betingade osäkerhetstillstånd till stabilare rättsförhållanden på det näringspolitiska området.

Starka skäl kunna anföras för en hemställan om avslag på Kungl. Maj:ts förslag om förlängning av prisregleringslagen. I syfte att möjliggöra en smidigare övergång till ett friare system och att ge möjlighet till de eventuella förslag om begränsade ingripanden, som förhållandena på vissa avgränsade marknader kunna göra nödvändiga, ha motionärerna emellertid stannat för att föreslå en till nio månader inskränkt förlängningstid. De ha emellertid därvid utgått från att denna tid skall begagnas dels till successiva lättnader i kontrollen på alla områden där detta överhuvudtaget är möjligt, dels till utarbetande och genomförande av sådana ändringar i de på de begränsade områden, där prisövervakning är oundviklig, använda metoderna, att systemet med prissättning avlöses av ett som mera liknar prisbildningens. Vi förutsätta att detta reformarbete dels drives inom den utredningskommitté, som har till uppgift att göra en översyn över priskontrollnämndens direktiv, dels inom nämnden själv — med all energi.

Det räcker icke längre med allmänna försäkringar att man vill komma bort från alla för näringslivet betungande regleringar. Det gäller att komma till handling och återge företagsamheten den frihet, som är en förutsättning för en sund produktionsinriktning efter konsumenternas efterfrågan på olika varor.

Upphäves priskontrollen, frigöres dessutom arbetskraft för mera produk-

tiva uppgifter från såväl priskontrollnämnden som framför allt från företagen.

Möjligheterna att utan åsidosättande av berättigade konsumentintressen omedelbart upphäva priskontrollen på vissa angivna varuområden torde icke längre kunna förnekas.

Inom Sveriges industriförbund, Sveriges grossistförbund och Sveriges köpmannaförbund ha företagits undersökningar beträffande möjligheten att avveckla priskontrollen på olika varuslag. Samtliga utredningar ha lett till att man kunnat framlägga konkreta förslag till slopande av priskontrollen utan risk för prishöjningar på ett flertal ur försörjningssynpunkt viktiga varuområden, som icke kunna betecknas såsom »sekundära» i nu ifrågasvarande hänseende.

Bl. a. har man därvid förordat omedelbar avveckling av priskontroll på ett flertal varor inom bl. a. följande branscher: beklädnads- och manufakturbranschen, fotobranschen, frukt- och konfektyrbranschen, färgbranschen, glas- och porslinbranschen, järnbranschen, möbelbranschen, pappersbranschen, byggnadsmaterielbranschen, elektriska branschen.

Motionärerna vilja för övrigt i sammanhanget referera till vad som tidigare under innevarande riksdag sagts angående priskontrollen i motion II: 229 (I: 183) och i anledning av denna motion i andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 7. Av de remissyttranden, som utskottet inhämtat över motionen, framgår, att såväl kommerskollegium som Industriförbundet, Köpmannaförbundet och Kooperativa förbundet i huvudsak ansluta sig till de i motionen framförda synpunkterna om en successiv avveckling av priskontrollen i takt med förändringarna i marknadsläget.

Med stöd av vad sålunda anförts hemställa vi,

att riksdagen för sin del måtte giva prisregleringslagen den 30 juni 1947 fortsatt giltighet t. o. m. den 31 mars 1950, samt besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t framhålla att denna tidrymd bör användas för successivt upphävande av priskontrollen på de varuområden, där detta är möjligt utan åsidosättande av berättigade konsumentintressen, och till en sådan omläggning av priskontrollnämndens verksamhet, att ytterligare förlängning av prisregleringslagen icke blir av nöden.

Stockholm den 3 maj 1949.

Fritiof Domö.

J. B. Johansson.

Gustaf Velander.

K. G. Ewerlöf.

Harald Nordenson.

Axel Mannerskantz.